هەندێک بیرەوەری خۆم

ئەم کەسایەتییانەی بۆکانم چۆن دیون؟ (بەشی ٣)

١٠. **<u>حاجی میهدی شەیبانی</u>**

ئەوەندەی من بزانم، "شەیبانی" مامۆستایەکی ئازەربایجانی بوو، کەلەساڵی 1315 و سەرەتای دامەزرانی ئیدارەی فەرهەنگی بۆکان و کرانەوەی یەکەم قوتابخانەی فەرمی بۆکان (لە بینایەیەک لە نزیک قەپانی قاسم ئاغا)، وەک سەرۆکی ئیدارەکە نێررابووە بۆکان و هەر لەبۆکانیش ژنی هێنابوو.

شەیبانی و مامۆستا شێخ حەسەن و چەندکەسێکی دیکەی وەک عەبدوڵڵابەگی ئەیوب زادە و عەبدوڵلای فەیزی و عەلی حەبیب زادە و عەلی زیایی و حەمەدبەگی ئەیوب زادە و مام میرەی دەربانی و کاک حەمەساڵحی کوڕی، لە بناغەدانەرانی فەرهەنگی ڕەسمی و پەروەردەی دەوڵەتی لەبۆکان بوون.

من باش ئاگاداری ساڵانی ئیش و کاری شەیبانی لەبۆکان نیم و لەوێ نەمبینیوە لەبەر ئەوەی لەو ساڵانەدا نەهاتوومەتەجیهان! بەڵام دواتر کە ڕۆیشت و ساڵانێکی گەلێک درەنگتر بەسەری پیری و خانەنشینی لەتاران گیرسایەوە، لەوێ بینیم. خاڵم – نەمر حاجی حەمەڕەشیدی محەممەدیان قوتابی شەیبانی ببوو و وەک ئەمەکداری و پێزانی، کاتێ دەهاتە تاران، لەوێ سەردانی ماڵی شەیبانی دەکرد و لەبۆکانەوە دیاریی بۆ دەبرد.

لەساڵی ١٣٤٢ دا هاوڕێ لەگەڵ زۆرێک لە مامۆستایانی قوتابخانەکانی کوردستان، منیش کە ئەودەم لە قوتابخانەی گوندی بوغدەکەندی سەر بە شاری سەقز دەرسم دەگوتەوە، شاربەدەر کرام و نێررامە شاری ئەراک لە ناوەندی ئێران. دووساڵ دواتر، ڕاگوێزرامە "شەهری ڕەی" نزیک تاران.

لەو ڕۆژانەدا کە گەیشتمە تاران و شەهری ڕەی، خاڵم لەتاران بوو و هەوڵی دا ژوورێکم بۆ بەکرێ بگرێت. پێکەوەچووین بۆ ماڵی شەیبانی لەکۆڵانێکی پشت سینەما "مەیامی" لەمەیدانی فەوزیە(دواتر شەهناز و ئێستا ئیمام حوسەین!) لە تاران. شەیبانی، سەرەڕای پیری و نەخۆشی، زۆر بەتێرادیوی لەگەڵمان هات سەردانی چەند دووکانی ماڵ

بەکرێدانمان کرد و چەند ژوورمان پێکەوە بینی، ئینجا لەخوار مەیدانی ناوبراو لەکۆڵانێکدا ژوورێکیان بۆ بەکرێ گرتم.

لەوماڵەدا ماوەیەک ژیام و جاروبارەسەردانی ماڵی شەیبانیم دەکرد، جاری وا بوو خاڵم لەبۆکانەوەدیاری بۆ دەنارد منیش بۆم دەبرد. کاتێ کە بابم لەبەهاری 1346 دا کۆچی دوایی کرد، من تەلەفونم نەبوو، خاڵم بەتەلەفون مەسەلەکەی بە شەیبانی، کە ئەودەم ببووە حاجی، ڕاگەیاندبوو ئەویش هاتبووەماڵەکەی من بەڵام من لەماڵ نەببووم، جا یادداشتێکی دانابوو کە خێرا تەلەفونی بۆبکەم. کردم. گوتی دایکت نەخۆشەو دەست بەجێ بچۆوە بۆکان. زانیم مەسەلەی باوکمە کەشێرپەنجەی گورچیلەی هەبوو و چوومەوە بۆکان. ڕۆژی سێهەمی کۆچی دوایی باوکم بوو، لەگەڵ خاڵم و کاکمدا چووینە سەر خاکەکەی لەگۆڕستانی شار لەنزیک گومبەزی سەردار. یادی بەخێر بێت.

دواتر هاتوچۆم بۆ ماڵی شەیبانی هەر هەبوو. کوڕێک لەکوڕەکانی شاعیر بوو و شیعری فارسی دەگوت. کاتێکیش کەوتمە زیندان و لەئێڤینەوە بردیانم بۆ زیندانی قەسر، دووکوڕی بچووکتری شەیبانیم لەوێ بینییەوەو لە چوونەدەرێم لەزیندانیش چوومەماڵیان و هەواڵی کوڕەکانیانم بە شەیبانی و هاوسەرەکەی ڕاگەیاند. کاک عەبدوڵڵای موهتەدیش لە زیندان ئەو دووبرایەی دیتبوو.

لەبیرم نییە چ ساڵێک بوو، بەڵام واهەیە بە دوو سێ ساڵ دوای شۆڕشی 1357 بوو، کە لەتاران لەگەڵ خاڵم چووینە پرسەی مردنی شەیبانی وبۆ نانی شێویش لەوێ ماینەوە. شەیبانی، بەدرێژەی ئەو ساڵانە بۆکانی لەبیر نەچووبوەوەو هەر باسی دەکرد و ناوی خەڵکەکەی دەبرد. جارێکیش کوڕە شاعیرەکەی بە جل وبەرگی کوردییەوە هاتبووە بۆکان و میوانی ماڵی خاڵم ببوو، دیارە دەبێ ناسیاوی کوردی دیکەشی لە سنە و سەقز یا مەهاباد هەبووبێت کە ئەو جل وبەرگەیان پێدابێت. کوڕەکانیشی لەزیندان ناسیاوی ناوی بۆکان بوون بەڵام نە دیتبوویان نە هەستێکی تایبەتیان بۆی هەبوو. ئەوان هەموویان لە ژنی عەجەمی شەیبانی بوون و ئەوەندەی بزانم لە ژنە بۆکانییەکەی منداڵی نەبوو.

١١. <u>کاک محەممەدی ئێلخانی زادە(کاوە)</u>

لەئەندامانی کۆنی حزبی دیموکڕات و لەو یەکەم کەسانە بوو کە لەگەڵ کاک سەلاحوددینی موهتەدی بەهانای شۆڕشی ئەیلوولەوە چوون. ئەوان لە لایەن 'یەکیەتی خوێندکارانی کوردی زانستگاکانی ئێران' سەر بە حزبی دیموکڕاتی کوردستانەوە چووبوونە باشووری کوردستان؛ بەڵام گیروگرفتی ناوخۆی حزب و کێشەو دووبەرەکی سەردەمی کۆنگرەی دووهەم لەنێوان کاک عەبدوڵڵای ئیسحاقی و بەشێک لە ئەندامانی کومیتەی ناوەندی،

هەروەها نفووزی ساواک لەباشوور و جیابوونەوەی دەفتەری سیاسی لە پارتی، گەیشتە ئەنجامی ئەوەی ئەو دووکەسە بەرەو لایەنگری کردنی دەفتەری سیاسی کشان و درەنگتر ڕێکخراوێکی سیاسی تازەیان بەناوی 'حزبی ڕزگاری' دروست کرد، ئینجا گەڕانەوەئێران و لەبۆکان و تاران نیشتەجێ بوون.

کاک محەممەد کوڕی حاجی سمایل ئاغای ئێلخانی زادەبوو، بەڵام خۆی ئاغایەتی نەدەکرد و لەبۆکان گەلێک خۆش نێو بوو. وێدەچێت لەماوەی ساڵانی گەڕانەوەی ئێرانیدا خەریکی کتێب خوێندنەوەو کتێب نووسین بووبێت، لەبەر ئەوەی کاتێ کە من لە سەرەتاکانی شۆڕشێ 1357 ی گەلانی ئێراندا بینیم بەرگێک کتێبی مێژووی کوردستانی نووسیبوو، بەئامادەیی لەماڵەوەداینابوو و لەبیری چاپ کردنیدا بوو.

نەمر محەممەدی ئێلخانی زادەم تەنیا دوو جار لەبۆکان بینی. یەکەم، لەماڵێ مامۆستا مەلا حەسەنی قزڵجی، کەوەک لەباسی ئەودا گوتم (بەشی ٣٢٤)، لەگەڵ چەند کوڕەئاغای دیکە بۆ خواردنی نیوەڕۆ بانگ هێشتن کرابوو و منیش بەهەڵکەوت چوومەخزمەت مامۆستا و کەوتمە مەجلیسی ئەوانەوە.

لەو دیدارە٢ ـ٣ سەعاتییەی ئەو ڕۆژەدا ماوەیەک بەکورتی لەگەڵ یەکتر دواین و باسی کتێبێکی بۆ کردم کەگوتی لەسەر مێژووی کوردستان نووسیویەتی. چەند ڕۆژ دواتریش لە ماڵی خۆی چاومان بەیەکتر کەوتەوەو کتێبەکەی پێ پیشان دام وگوتی لەکەسێک دەگەڕێم بۆم تایپ بکات خەرجەکەشی دەدەم.

ئەودەم من لەدەبیرستانی کەماڵی بۆکان دەرسم دەگوتەوەو یەکدوو قوتابیم دەناسی کە تایپیان دەزانی. لە پۆلەکاندا باسی مەسەلەکەم کرد و یەک لە قوتابییەکان کە ئێستا ناویم لەبیر نەماوە، ئامادەیی خۆی بۆ کارەکە دەربڕی. هەردوکیانم بەیەکتر ناساند و ئیتر بەماوەیەکی کەم دوای ئەوە، شەڕی داسەپاوی پاسدارانی خومەینی دەستی پێکرد و من لەبیری کتێب و نووسین و تایپ وچاپدا نەمام! دواتریش نەمزانی کارەکە گەیشتەکوێ و گەلۆ کاک محەممەد کتێبەکەی دایە ئەو برادەرە، یان نا و ئایا ئەویش تایپی کرد یان نا؟

دوای ئەوەی من کوردستانم بەجێ هێشت و لە تاران دەژیام، هەواڵی ئەوەم بیست کەدەستێکی چەپەڵ کۆتایی بەژیانی ئەو کەسایەتییە خزمەتگوزار و دڵسۆزە هێنابوو. من ئێستاش نەمزانی بۆ و لەسەر چی؟ کاک محەممەد نە ئاغایەکی زاڵم بوو و نە کەسێک بوو ناوی بە خراپە دەرچووبێت. بەپێچەوانە، هیچی لە خزمەتکردنی گەلەکەی کەم نەبوو.

لەو دوو دیدارەو هەروەها بەگوێرەی ئەو هەواڵانەی وا سەبارەت بەهەڵسووڕاوییەکانی باشووری کوردستانی لێرەو لەوێ بیستوومە ولەبیرەوەری ئەندامانی ئەودەمی حزبی دیموکڕاتیشدا دەردەکەوێت (بۆ نموونەئەمیری قازی، مەلا محەممەدی خزری و سەعید

کوێستانی)، کاک محەممەدی نەمر لە ماوەی کارکردن لەگەڵ حزبی دیموکڕاتی کوردستاندا، بەرپرسی کاروباری پێشمەرگەیی حزب بووە و سەرەڕای پێگەی چینایەتی، کەسێکی بێ فیز و لەبەر دڵان و گەلێک خۆشەویستی ئەندامانیش بووە.

یادی ئەو بەخێر بێت و هەرچی نەفرەتەئاڕاستەی بکوژەکەی بێت.

زنجیرەی یادی کەسایەتییەکانی بۆکان دوای پسانەوەیەکی چەند هەفتەیی، سەرلەنوێ درێژە پەیدادەکاتەوە. کەسایەتییەکان هەمەچەشنە و سەر بە چین و توێژ و بیر وبڕوای جیاوازن. من بە یادکردنەوەی نەمران سوارەی ئێلخانی زادە، محەممەدی ئەشعەری، شوقاقی و عەبدوڵڵا و ئەحمەدی سامبەگی دەستی پێدەکەمەوە.